

T.C.
YARGITAY
HUKUK GENEL KURULU

Esas : 2017/2299
Karar : 2018/1853
Tarih : 06.12.2018

MAHKEMESİ :Aile Mahkemesi

Taraflar arasındaki karşılıklı "boşanma" davasından dolayı yapılan yargılama sonunda Küçükçekmece 5. Aile Mahkemesince mahkemenin yetkisizliğine dair verilen 10.06.2014 tarihli ve 2013/735 E., 2014/504 K. sayılı karar davacı vekilinin temyizi üzerine Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 09.06.2015 tarihli ve 2014/28323 E., 2015/12039 K. sayılı kararı ile;

"...Kesin yetki kuralının sözkonusu olmadığı hallerde mahkemelerin yetkisine yönelik itirazlar, ilk itirazlardan olup (HMK m. 116/1-a), cevap dilekçesinde ileri sürülmek zorundadır (HMK m. 117/1). Cevap dilekçesini verme süresi, dava dilekçesinin davalıya tebliğinden itibaren iki haftadır(HMK m. 127/1). Dava dilekçesi davalıya 17.09.2013 tarihinde tebliğ edilmiş, davalı iki haftalık cevap süresinden sonra yetki itirazında bulunmuştur. Süresinde olmayan yetki itirazının reddi yerine yazılı şekilde kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir...."

gerekçesiyle karar bozularak dosya yerine geri çevrilmekle yeniden yapılan yargılama sonunda mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

HUKUK GENEL KURULU KARARI

Hukuk Genel Kurulunca incelenerek temyiz dilekçesinin süresinde verildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki belgeler okunduktan sonra gereği görüldü:

Dava ve karşı dava, evlilik birliğinin sarsılması nedenine dayalı (TMK 166/1 m.) boşanma istemine ilişkindir.

Davacı -karşı davalı vekili, tarafların bir yıldır ayrı olduğunu, aralarında fikri, ruhi ve bedeni uyumun sağlanmadığını, kültürel, yaşamsal ve mizaç farklılığının bulunduğunu ileri sürerek TMK'nın 166/1. maddesi uyarınca boşanma kararı verilmesini talep ve dava etmiştir.

Dava dilekçesi davalıya 17.09.2013 tarihinde tebliğ edilmiş ve davalı kadın vekili 04.10.2013 tarihli dilekçe ile davalının vekilliğini üstlendiklerini, dosyadan yeni haberdar olduklarını, dosyayı inceleyip, delilleri toplamak için tarafına ek süre verilmesini istemiştir.

Davalı kadın vekili 08.10.2013 tarihli cevap dilekçesinde; dava dilekçesinde sadece davacının vekilinin adresinin bildirildiğini, davacının adresinin bildirilmediğini, müvekkilinin ikamet adresinin ise, eşlerin davadan önce son defa altı aydan beri yaşadıkları yer olan "Bakırköy/İstanbul" olduğunu, bu sebeple yetkisizlik kararı verilmesi gerektiğini, dava dilekçesinin tebliğ edildiği tarihte müvekkilinin tatilde olduğunu, Tebligat Kanununun 21. maddesi uyarınca yapılan tebliğden çok sonra haberdar olduğunu, yetki konusunda karar verildikten sonra ayrıntılı beyanda bulunacaklarını belirtmiştir.

Mahkemece 09.10.2013 tarihli ara karar ile (bu karar tarihinden itibaren geçerli olmak üzere) davalı vekiline 30 günlük ek cevap süresi tanınmasına karar verilmiş ve bu ara karar davalıya 31.10.2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

Davalı -karşı davacı (kadın) vekili 22.11.2013 tarihinde cevap ve karşı dava dilekçesi ibraz etmiştir.

Mahkemece, davacı -karşı davalının; "Alke evleri Harman Sk. 4/4 Florya-Bakırköy" adresinde, davalının ise "Şenlikköy mahallesi, Harman sokak, 39/4/4 Florya/Bakırköy" adresindeki ortak konutta ikamet ettiği, belirtilen yerleşim yerlerinin mahkemenin yetki alanı dışında olduğu ve davalı -karşı davacı vekilinin yasal süresi içinde yetki itirazında bulunduğu belirtilerek dava dilekçesinin yetki yönünden reddi ile mahkemenin yetkisizliğine, dava dosyasının yetkili Bakırköy Nöbetçi Aile Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.

Davacı - karşı davalı vekilinin temyizi üzerine karar, Özel Dairece yukarıda başlık kısmında açıklanan gerekçelerle bozulmuştur.

Yerel mahkemece, dava dilekçesine ilişkin tebligatın Tebligat Kanununun 21/1. maddesine göre yapıldığı, ancak uygulama görmüş Yargıtay İçtihatlarında da belirtildiği üzere, davalı -karşı davacının geçici olarak adresten ayrılarak tatile gitmesi durumunda adrese dönmesi muhtemel tarih araştırılmadan 21. maddeye göre yapılan tebligatın geçersiz olduğu, bu durum karşısında davalı -karşı davacı vekilinin vekaletnamesinin tanzim tarihi olan 03.10.2013 tarihinin davayı öğrenme tarihi olarak kabul edildiği ve talebi dikkate alınarak davalı -karşı davacıya HMK'nın 127/1. maddesi gereğince ara karar tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 30 günlük ek cevap süresi verildiği, bu nedenle 08.10.2013 havale tarihli dilekçe ile yapılan yetki itirazının yasal süresi içinde yapıldığı belirtilerek direnme kararı verilmiştir.

Direnme kararını davacı - karşı davalı temyiz etmektedir.

Direnme yolu ile Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık, boşanma davasına konu olayda dava dilekçesinin 17.09.2013 tarihinde tebliği üzerine davalı -karşı davacının 08.10.2013 tarihli dilekçe ile ileri sürdüğü yetki itirazının süresinde olup olmadığı noktasındadır.

Uyuşmazlığın çözümü bakımından öncelikle davalı -karşı davacıya yapılan tebligatın usulüne uygun olup olmadığı hususunun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

Tebliğat, yetkili makamlar tarafından bir takım hukuki işlemlerin, bunların hukuki sonuçlarından etkilenmeleri amaçlanan kimselere kanuna uygun şekilde bildirim ve bu bildirim de usulüne uygun şekilde yapıldığının belgelenmesi olarak tanımlanabilir (Ruhi, A.C/ Ruhi C.: Tebligat Hukuku, Ankara 2016, s.17).

Belirtilmelidir ki, tebligat Anayasa ile güvence altına alınan iddia ve savunma hakkının, daha da özelde hukuki dinlenilme hakkının tam olarak kullanılması ve bu suretle adil bir yargılamanın yapılmasını sağlayan çok önemli bir araçtır.

Bir davada davalının, davacının açmış olduğu davadan haberdar olması, davaya cevap vermesi ve hatta cevap süresinin işlemeye başlaması için dava dilekçesinin tebliğ edilmesi gerekir. Aksi durumun, ilgilinin hak arama hürriyetini kısıtlayacağına şüphe yoktur. Aslında hemen her hukuksal işlemin tebligat ile sonuç doğuracağını söylemek mümkündür.

Bu bakımdan, davetiyenin ve tebliğ tutanaklı zarfın, davadaki ve takipteki önemi büyüktür. Tebligat; bilgilendirme yanında belgelendirme özelliği de bulunan bir usul işlemi olduğundan, tebligat ile ilgili olarak 7201 sayılı Tebligat Kanunu ve buna bağlı olarak çıkarılan yönetmelik hükümleri tamamen şekli olduğundan, gerek tebliğ işlemi gerekse tebliğ tarihi ancak kanun ve yönetmelikte emredilen şekillerle tevsik ve dolayısıyla ispat olunabilir. Tebligatın doğru kişiye ve kanunda gösterilen yöntemine uygun olarak yapılması zorunludur. Aksi takdirde kanun ve yönetmeliğin gösterdiği şekilde yapılmamış ve belgelendirilmemiş olan tebligat geçerli sayılmaz.

Kural olarak tebligatın, tebligat muhatabının kendisine ve şahsın bilinen en son adresinde yapılması gerekir (m. 10/1).

Bilinen en son adres, İçişleri Bakanlığı nezdinde tutulan adrese dayalı merkezi nüfus kayıt sistemindeki (MERNİS) adres olabileceği gibi, başka bir adres de olabilir. Her iki durumda da muhatabın bilinen en son adresine normal tebligat çıkarılması gerekir. Ancak tebligatın yapılmasını isteyen veya tebligatı çıkartan makamın bildirdiği adresin, tebligata elverişli olmadığına anlaşılması ya da bu adrese tebligat yapılamaması hâlinde, muhatabın 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununa göre adres kayıt sistemindeki adresi bilinen en son adresi olarak kabul edilerek tebligat buraya yapılır (m.10/2).

Asıl olanın tebligatın muhatabına yapılması ise de Tebligat Kanunu tarafından yetkilendirilen bazı kimselerin de muhatap adına tebligatı almaya yetkisi bulunmaktadır. Çünkü muhatap her zaman bildirilen adreste bulunmayabilir.

Bu noktada Tebligat Kanununun ve Tebligat Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmeliğin konuya ilişkin maddelerinin incelenmesinde yarar görülmektedir.

7201 sayılı Tebligat Kanununun "muhatabın muvakkaten başka yere gitmesi" başlıklı 20. maddesi:

"13, 14, 16, 17 ve 18 inci maddelerde yazılı şahıslar, kendisine tebliğ yapılacak kimsenin muvakkaten başka yere gittiğini belirtirlerse; keyfiyet ve beyanda bulunanın adı ve soyadı tebliğ mazbatasına yazılarak altı beyan yapan tarafından imzalanır ve tebliğ memuru tebliğ evrakını bu kişilere verir. Bu kişiler tebliğ evrakını kabule mecburdurlar. Kendisine tebliğ yapılacak kimsenin muvakkaten başka bir yere gittiğini belirten kimse, beyanını imzadan imtina ederse, tebliğ eden bu beyanı şerh ve imza eder. Bu durumda ve tebliğ evrakının kabulden çekinme halinde tebligat, 21 inci maddeye göre yapılır. Bu maddeye göre yapılacak tebligatlarda tebliğ, tebliğ evrakının 13, 14, 16, 17 ve 18 inci maddelerde yazılı kişilere verildiği tarihte veya ihbarname kapağına yapıştırılmışsa bu tarihten itibaren onbeş gün sonra yapılmış sayılır. " hükmünü içermektedir.

Öncelikle maddenin başlığında yer alan "muvakkaten başka yere gitme" ile ne kastedildiği önemlidir. Bilindiği üzere "muvakkaten" sözcüğü "geçici, süresiz, muayyen bir vakte mahsus" anlamına gelmektedir. Ancak Kanunlarda ya da Yönetmelikte ne kadar süre ile ayrılmanın geçici ayrılma olarak kabul edileceğine ilişkin bir düzenleme yoktur. Doktrin ve Yargıtay anlık, saatlik ayrılmaları değil de (hastaneye yatış, tatil, başka bir kente çalışmaya gitme gibi) bir iki günlük, haftalık, aylık ayrılmaları" geçici olarak ayrılma şeklinde yorumlamaktadır (Yılmaz, E./Çağlar T.: Tebligat Hukuku, Ankara 2013, s.360-361; Ekecik, Ş./Duran, O.: Tebligat Kanununun 20. maddesi Üzerine Düşünceler, Ankara Barosu Dergisi, 2013/3, s. 90).

O hâlde, madde metnine göre tebliğin yapılacağı sırada muhatap geçici olarak adresinden ayrılmış ise ve bu durum onun adına tebligatı almaya yetkili bulunan kişiler tarafından beyan edilmiş ise, bu durum ve beyanda bulunan adı soyadı tebliğ evrakına yazılır, beyanda bulunan evrakı imzalar ve evrak bu kişilere verilir. Dolayısıyla 13, 14, 16, 17 ve 18. maddede de belirtilen kişiler bu tebligatı almak zorundadır (Yönetmelik m.29).

Tebligat Kanununun 20. maddesine göre muhatabın geçici olarak adreste bulunmaması durumunda, tebliğ tarihi, evrakın yetkili kişiye verilme tarihi değil, verilme tarihinden on beş gün sonrasıdır. Bu şekilde bir süre getirilmesinin amacı ise tebliğ evrakının muhataba aynı gün ulaştırılmamasının doğuracağı sakıncaları ortadan kaldırmaktır (Ruhi, C./Ruhi, A.C, s.446).

Madde metninde muhatap adına tebliği almaya yetkili kişilerin belirtildiği "13, 14, 16, 17, ve 18. maddeleri" kısaca açıklayacak olursak;

maddeye göre tüzel kişiler adına tebligatı almaya yetkili kişiler, orada hazır bulunan memur veya müstahdemlerinden biri;

maddeye göre; askeri bir birlik içindeki erbaş ve erlere yapılacak tebliği almaya yetkili kişiler kıta komutanı

ve kurum amiri gibi en yakın üstü;

maddeye göre tebliğ yapılacak adresin "konut" olması durumunda muhatap adına tebliğ almaya yetkili kişi aynı konutta oturan ehil, görünüş itibariyle 18 yaşını doldurmuş kişiler veya hizmetçileri;

maddeye göre "belli bir yerde meslek ve sanatını icra edenlerin o yerde bulunmaması halinde tebliğ almaya yetkili kişiler o yerde sürekli çalışan memur veya müstahdemleri, onlarda yoksa aynı konutta sürekli oturan kişileri veya hizmetçileri;

maddeye göre muhatabın otel, hastane, pansiyon, fabrika, istirahat evi, öğrenci yurdu gibi içine serbestçe girilmeyen veya aranılanın kolayca bulunması mümkün olmayan bir yerde bulunması halinde de tebliğ almaya yetkili kişiler; o yeri idare eden veya muhatabın bulunduğu kısmın amiri olarak tanımlanabilir.

Yukarıda sözü edilen kişilerin tebligatı almaktan imtina etmesi hâlinde de Tebligat Kanunu 21. maddeye göre tebliğ yapılacağı hususu 20. maddede belirtilen başka bir husustur.

Nitekim, "Tebliğ imkânsızlığı ve tebellüğden imtina" başlıklı 21. madde;

"Kendisine tebligat yapılacak kimse veya yukarıdaki maddeler mucibince tebligat yapılabilecek kimselerden hiçbiri gösterilen adreste bulunmaz veya tebellüğden imtina ederse, tebliğ memuru tebliğ olunacak evrakı, o yerin muhtar veya ihtiyar heyeti azasından birine veyahut zabıta amir ve memurlarına imza mukabilinde teslim eder ve tesellüm edenin adresini ihtiva eden ihbarnameyi gösterilen adresteki binanın kapısına yapıştırmakla beraber, adreste bulunmama hâlinde tebliğ olunacak şahsa keyfiyetin haber verilmesini de mümkün oldukça en yakın komşularından birine, varsa yönetici veya kapıcıya da bildirilir. İhbarnamenin kapıya yapıştırıldığı tarih, tebliğ tarihi sayılır" şeklindedir (m. 21/1).

Madde bu hâliyle iki durumu birlikte düzenlemiştir. Bunlardan ilki "adreste bulunmama", diğeri ise "tebellüğden imtina" dir. Şöyle ki, bazı durumlarda tebligat görevlisi belirtilen adrese gittiğinde adresin doğru olduğunu görür ancak muhatap ya da muhatap adına tebliği almaya yetkili diğer kimseleri adreste bulamaz. Bu durumda tebliğ imkânsızlığından, bu kimseler tebliğ evrakını kabulden kaçınırlar ise tebellüğden imtina söz konusu olur (Muşul, TİMUÇİN: Tebligat Hukuku, Ankara 2018, s.347). Bu hâllerde tebliğ işlemleri Tebligat Kanunu 21/1. maddesi, 23/7. maddesi ve Yönetmeliğin 30. ve 35. maddesinde öngörüldüğü şekilde yapılmalıdır. Aksi hâlde tebligat geçersiz olur.

Yukarıda ifade edildiği üzere Tebligat Kanununun 20. maddesinin aksine bu maddede bahsi geçen "adreste bulunmama hali" ibaresi ile "muhatabın o an orada olmaması" diğeri bir ifadeyle "tevziat saatinden sonra dönecek olması" kastedilmektedir.

Muhatabın adreste bulunmaması (kısa süreli ayrılması) hâlinde tebliğ memurunun ne şekilde davranması gerektiğini düzenleyen Tebligat Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmeliğin 30. maddesinin birinci fıkrasında; "Adres kayıt sistemindeki yerleşim yeri adresine meşruhat verilerek çıkarılan tebligatlar hariç olmak üzere, muhatap veya muhatap adına tebliğ yapılabilecek olanlardan hiçbiri gösterilen adreste sürekli olarak bulunmazsa, tebliğ memurunun, adreste bulunmama sebebini bilmesi muhtemel komşu, yönetici, kapıcı, muhtar, ihtiyar heyeti veya meclisi üyeleri, kolluk amir ve memurlarından araştırarak beyanlarını tebliğ mazbatasına yazıp imzalatması, imzadan çekinmeleri hâlinde bu durumu yazarak imzalaması gerekir." hükmü öngörülmüştür.

Burada Yönetmeliğin 30. maddesi, tebliğ memuruna, ilgilinin neden adreste bulunmadığını "tahkik etme" görevini yüklemiştir. Buna göre tebliğ memuru tahkik etmekle kalmayıp, bunu tevsike yönelik olarak yaptığı tahkikatın sonucunu tebliğ evrakına yazacak ve maddede açıkça belirtildiği üzere ilgisine imzalatacaktır. Ancak bu şekilde yapılan işlemin usulüne uygun olup olmadığı, hâkim tarafından denetlenebilecektir.

Muhatabın tebliğ adresinde ikamet etmekle birlikte, kısa süreli ve geçici olarak adreste bulunmadığının, tevziat saatlerinden sonra geleceğinin beyanı ve bunun tevsik edilmesinin ardından maddede sayılan kişilerden birisine, imza karşılığı tebliğ edilip, 2 numaralı fişin kapıya yapıştırılması ve komşunun durumdan haberdar edilmesi işlemlerine geçilebilecektir.

Tahkikatta muhatabın adresten kesin olarak ayrıldığına ya da öldüğünün tespiti hâlinde ise Yönetmeliğin 30 .maddesinin 2., 3. ve 4.fıkraları gereğince işlem yapılacaktır.

Tebliğ Kanununun 21/1. maddesine göre yapılan tebligatlarda tebliğ tarihi, maddenin son cümlesinde açıkça belirtildiği üzere, iki numaralı fişin yani ihbarnamenin kapıya yapıştırıldığı tarihtir. Tebliğ tarihinin bu şekilde belirlenmesi ve geçerli sayılabilmesi, tebliğ memurunun yukarıda açıklanan araştırmayı mutlaka yapmasına ve belgelendirmesine bağlıdır.

Nitekim bu ilkeler Hukuk Genel Kurulunun 25.01.2006 tarih ve 2005/2- 772 E., 2006/17 K., 01.07.2009 tarih ve 2009/12-257 E., 315 K.; 18.04.2018 tarih, 2017/2-1582 E., 2018/792 K sayılı kararlarında da istikrarlı bir biçimde benimsenmiştir.

Öte yandan, Tebligat Kanununun 32. maddesine göre " tebliğ usulüne aykırı yapılmış olsa bile muhatabı tebliğe muttali olmuş ise muteber sayılır. Muhatabın beyan ettiği tarih, tebliğ tarihi addolunur".

Bir davada Tebligat Kanunu ve Yönetmeliğin ilgili maddelerine uygun şekilde tebliğ işlemi yapılmamış ise "usulsüz tebliğden" söz edilir. Kural olarak usulsüz tebliğ hâlinde tebligat hiç yapılmamış sayılır. Ancak anılan madde hükmünden de anlaşıldığı üzere muhatap bu tebligatı öğrenirse ve tebligat çerçevesinde bazı işlemlere girişirse kural işlemez ve tebligat usulsüz dahi olsa yapılmış sayılır, bu hâlde öğrenme tarihi tebliğ tarihi olarak kabul edilir.

Anılan maddenin ikinci cümlesi uyarınca; usulsüz tebliğin geçerli hâle geleceği an muhatabın tebliği öğrendiğini beyan ettiği tarihtir. Muhatap usulsüz tebliği öğrendiğini sözlü olarak açıkça ifade edebileceği gibi, yaptığı işlemler ile de ortaya koyabilir (Muşul, s.584-585).

Yeri gelmişken belirtmelidir ki, usulsüz tebligat, tebligatın yokluğu hâlinde farklıdır. Başka bir ifadeyle, tebligat hiç yapılmamışsa ya da tebligat olarak nitelendirilebilecek herhangi bir hukuki işlem yoksa Tebligat Kanununun 32. maddesinin uygulanması söz konusu olmaz (Muşul, s.572; Yılmaz/ÇAĞLAR, s.576).

Bu ilkeler ışığında somut olaya bakıldığında; davacı -karşı davalı erkek tarafından açılan boşanma davasında dava dilekçesi davalı -karşı davacı kadına 17.09.2013 tarihinde tebliğ edilmiştir. Tebliğ evrakında "muhatabın gösterilen adresine gidildiği, adreste tebliğe caiz kimse bulunmadığı, alıcının tatile gittiğinin komşusu Cengiz Ekinci tarafından beyan edilmesi üzerine evrakın mahalle muhtarlığına bırakıldığı, 2 nolu formun muhatabın kapısına yapıştırıldığı, komşuya haber verilerek komşunun imzadan imtina ettiği" ibarelerinin yazılı olduğu, davalı -karşı davacının ise 08.10.2013 tarihinde yetkili mahkemenin Bakırköy Mahkemeleri olduğundan bahisle yetkisizlik itirazında bulunduğu anlaşılmaktadır.

Mahkemece dava dilekçesinin davalı -karşı davacıya Tebligat Kanununun 21/1. maddesine göre yapıldığı ancak tebliğin geçersiz olduğu, davalıya verilen 30 günlük ek süre karşısında yetki itirazının süresinde yapıldığı belirtilmiş ise de, tebliğ evrakında muhatabın tatile gitmiş olduğu tespit edildiğine göre "muhatabın adresten muvakkaten ayrılması" hâli söz konusu olup bu durumda Tebligat Kanununun 21. maddesinin uygulanması mümkün değildir. Diğer yandan 20. maddeye göre tebligat yapılabilmesi için de adreste Tebligat Kanununun 13, 14, 16, 17, 18. maddesinde yazılı kişiler tarafından muhatabın muvakkaten başka yere gittiğinin belirtilmesi gerekmektedir. Ancak Kanunda bu kişiler arasında "komşu" sayılmadığından eldeki davada dava dilekçesinin tebliğine ilişkin işlem usulsüz olup geçersizdir.

Ne var ki, dosya içerisinde mevcut ve UYAP ortamında kayıtlı bulunan davalı -karşı davacı tarafından dosyanın fotokopisinin verilmesi talebini içeren dilekçenin 25.09.2013 tarihinde mahkemeye sunulduğu anlaşılmakta olup, bu durumda Tebligat Kanununun 32. maddesi uyarınca davalı -karşı davacının davayı bu tarihte öğrendiğinin ve 08.10.2013 tarihli dilekçe ile ileri sürdüğü yetki itirazının süresinde olduğunun kabulü gerekmektedir.

O hâlde, yerel mahkemenin "yetki itirazının süresinde olduğuna" dair direnme kararı açıklanan bu değişik gerekçe ile yerindedir.

Ancak mahkemenin yetkisine ilişkin temyiz itirazları Özel Dairece incelenmediğinden, bu yönlerle ilişkin temyiz itirazlarının incelenmesi için dosya Özel Daireye gönderilmelidir.

SONUÇ: Yukarıda açıklanan değişik gerekçe ile direnme kararı yerinde olup mahkemenin yetkisine ilişkin temyiz itirazlarının incelenmesi için dosyanın 2.HUKUK DAİRESİNE GÖNDERİLMESİNE, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun Geçici 3. maddesine göre uygulanmakta olan 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 440/3. maddesi uyarınca karar düzeltme yolu kapalı olmak üzere 06.12.2018 tarihinde oy birliğiyle kesin olarak karar verildi.